[https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-2\(9\)-220-233](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-2(9)-220-233)

Тетяна Цегельник

*викладач кафедри дошкільної педагогіки, психології та фахових методик,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
м. Хмельницький, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-7643-0208>*

Тетяна Марєєва

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки і
психології, Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка,
м. Глухів, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-5664-4070>*

СУЧАСНІ МЕТОДИКИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Важливим елементом побудови сучасної соціально-орієнтованої держави є врахування потреб та інтересів населення, зокрема тих його членів, які потребують створення специфічних умов для життєдіяльності і навчання. Особи із особливими потребами є саме тою групою громадян, яка вимагає підтримки у процесах розвитку, виховання та взаємодії із оточуючим середовищем. Одним із методів їх соціалізації є занурення у систему інклюзивної освіти. Її ключовою метою є охоплення системою освіти всіх осіб, які опинились поза межами формальної освіти; створення оптимального мікроклімату для адаптації особистості до життєвих ситуацій, а також розвитку унікального потенціалу кожного члена суспільства. Важливими критеріями ефективності функціонування такої системи є високий ступінь організованості роботи вихователів і вчителів, а також рівень їх професійної компетентності. Відповідно, аналіз актуальних методик підготовки майбутніх педагогів, які працюватимуть із особами, що потребують створення умов інклюзії задля спрощення процесів їх соціалізації та налагодження взаємодії у соціумі, є особливо важливим, а також необхідним в контексті побудови високоефективної системи, зорієнтованої на підтримку особистісного розвитку громадян держави. Наукова стаття являє собою оригінальне дослідження ефективних методик, які застосовуються в процесах підготовки майбутніх педагогів до роботи із особами, що мають особливі потреби та проходять етапи

соціалізації шляхом занурення у систему інклюзивної освіти. Дослідження проблематики здійснювалось завдяки застосуванню методів порівняння, абстракції, аналізу та узагальнення. В ході дослідження детерміновано сутність інклюзивної освіти та роль педагога в процесах адаптації особи до умов інклюзивного середовища. Досліджено теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх педагогів, що працюватимуть із особами, які мають особливі потреби. Визначено основні методи та інструменти навчання, які є ефективними для розвитку професійних компетентностей майбутніх фахівців. В контексті дослідження методик навчання майбутніх педагогів узагальнено сукупність найбільш результативних, зокрема тих, які пов'язані із набуттям теоретичних знань щодо роботи в інклюзивному освітньому середовищі, а також тих, які необхідні для вдосконалення практичних вмінь майбутнього педагога.

Ключові слова: інклюзивна освіта, педагогіка, особи із особливими потребами, методики підготовки педагогів, інклюзія, професіоналізм майбутнього педагога.

Tetyana Tsegelnyk

*Lecturer of the Department of Preschool Pedagogy, Psychology and Professional Methods, Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy, Khmelnytskyi, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-7643-0208>*

Tetiana Marieieva

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Preschool Pedagogy and Psychology, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Hlukhiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-5664-4070>*

MODERN METHODS OF TRAINING FUTURE TEACHERS IN THE CONDITIONS OF INCLUSIVE EDUCATION

Abstract. One of the elements of building a modern strategy of socially oriented development is taking into account the needs of the population, in particular citizens, who have special needs and specific need for environment for daily life and education. People with specific needs require day-to-day social support, as well as assistance in integration, rehabilitation, care, education and development processes;

the inclusive education system has used by Government as one of the measures to socialization process of such persons. The objective of “inclusive education” is to include all persons who are outside the formal educational system; to create an optimum climate which contributes to preserve the unique capacities of every individual. The ultimate criterion of its success is the high level of quality and effectiveness of pedagogical measures, as well as discipline, professionalism and competence of the teacher. Accordingly, the analysis of the methodologies of training of teachers, who will be provide assistance in the process of socialization, education and development of the persons with special needs is particularly important as it contributes to a fully effective system with targets aimed at support the development of unique human potential and personal resources. The article is devoted to the analysis of the methodologies of training of teachers, who will be provide assistance in the process of rearing and development persons with special needs in view of the building of inclusive education system. Comparison, methods of abstraction, analysis and generalization are the research methods which were used in the article. In this science paper the essence of inclusive education and the role of the teacher in the processes of socialization, care, education and development persons with special needs in conditions of inclusive education are determined. The theoretical and methodological foundations of training of future teachers, who will be work with persons with special needs, are analyzed; the basic methods and tools for teacher training and development of professionalism of the future teacher are researched. In the context of analysis of methodologies of teacher training were identified the ones that use for providing theoretical knowledge about working in inclusive environment and the ones that use for skills development opportunities of working with persons with special needs.

Keywords: inclusive education, pedagogy, persons with special needs, methodologies of teacher training, inclusion, professionalism of the future teacher.

Постановка проблеми. Становлення системи інклюзивної освіти є одним із векторів стратегії удосконалення освітніх процесів у державі. Сутність реформаций полягає у модернізації порядку організації навчання шляхом створення єдиного середовища, відкритого для кожного учасника навчального процесу. Розвиток особистісного унікального потенціалу громадян є найвищою цінністю та одночасно пріоритетом державної політики. Стратегія соціально-орієнтованого економічного зростання держави передбачає не лише підвищену увагу до громадян, а і унеможливлення дискримінації у будь-яких її проявах. Відповідно, побудова системи інклюзивної освіти є найкращим рішенням, оскільки така модель організації навчальних процесів дозволяє досягнути збалансованості між потребами осіб, які не мають особливих вимог та осіб, які потребують додаткової уваги. Основна роль в організації навчання в умовах

інклюзії відведена педагогу.

Педагог є ключовим учасником освітніх процесів, він розробляє тактику і стратегію навчання, здійснює практичну організацію навчального процесу, а також вносить корективи відповідно до успіхів учнів. Проте, система інклюзивної освіти має специфічні вимоги до структури навчальної програми, що зумовлено потребою у поєднанні аспектів навчання та виховання дітей. Кожен учасник соціуму повинен розуміти важливість природнього сприйняття різноманітності та виховувати у собі якості толерантного ставлення до людських відмінностей. Саме майстерність педагога є фактором ефективності взаємодії учасників навчання в умовах інклюзії. Підготовка майбутніх фахівців повинна ґрунтуватись на ефективних, перевірених досвідом та практичною діяльністю методиках. Фахівця можна назвати професіоналом лише в тому випадку, якщо обрана під час підготовки методика забезпечила формування особистісних і професійних якостей, навчила основам позитивної мотивації осіб із особливими потребами, сформувала базис для розвитку професійного потенціалу та збагачення досвіду роботи із різними групами осіб, а також посприяла розвитку у характері майбутнього педагога гуманно-особистісних рис, які особливо важливі в процесах психологічного впливу на осіб із особливими потребами. Відповідно, інструменти і методики навчання майбутніх педагогів безпосередньо впливають на ефективність майбутньої роботи із особами в умовах інклюзії та є ключовими факторами успіху функціонування такої освіти. Окреслені аспекти зумовлюють високий ступінь важливості досліджень у напрямку вдосконалення педагогічних концепцій і технологій виховання майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процесам підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзивної освіти, розвитку професійних якостей, формуванню етичної культури педагогічних працівників приділено увагу у працях багатьох науковців сучасності, зокрема таких, як Н. Дмитренко, О. Волошиної, Ю. Будас, Т. Клибанівська [1], Т. Євтухова [2], Л. Міщик, Л. Завацька, О. Гноєвська, І. Бабій, І. Калиновська, А. Чередник, А. Нікітенко, А. Міненко [3], А. Колупаєва, О. Гуренко [4], З. Шевців [5], Т. Золотарьова, М. Чайковський, А. Шевцов та ін. Так, О. Волошина досліджує порядок та методологію формування етичної культури майбутнього працівника закладу освіти як невід'ємної якості, необхідної для роботи в умовах соціальної різноманітності. Науковцем визначено, що розвиток етичної культури майбутніх педагогів є «позитивною мотиваційною спрямованістю до оволодіння педагогічною професією», а сам процес її формування є частиною стратегії навчання, яка складається із сукупності методик виховання. Так, результативною підготовкою варто вважати таку, яка побудована на засадах збалансованого поєднання традиційних інструментів навчання (лекцій,

практичних і лабораторних занять) та інноваційних методик (зокрема таких, як мозковий штурм, тематичні дослідження, дерево рішень, педагогічний марафон тощо). Як зазначає дослідник, коректно обраною методологія підготовки є лише в тому випадку, як всі форми і методи роботи із здобувачами забезпечують «поступове просування студентів до високого творчого рівня формування етичної культури» [1, с. 103]. Т. Євтухова досліджує феномен соціокультурної компетентності майбутнього педагога; науковець у своїй праці наголошує на важливості цілеспрямованого розвитку соціокультурної компетентності, яку детерміновано як особистісну рису характеру майбутніх фахівців, необхідну в контексті формування цілісного соціально зрілого індивідуума. Показником сформованості особистості як професіонала є готовність до роботи в умовах інклюзії та сприйняття різноманітності потреб майбутніх вихованців [2]. О. Гноєвська, І. Бабій, І. Калиновська, А. Чередник, А. Нікітенко, А. Міненко досліджують теоретичні аспекти та актуальні методики формування корекційної компетентності майбутнього педагога, необхідної для роботи в умовах інклюзивної освіти. Науковцями визначено, що в основі підготовки майбутніх педагогів, зокрема формування їх корекційно-педагогічної компетентності, має бути закладено здатність здобувача до самоаналізу та саморозвитку основних компонентів корекційно-педагогічної діяльності, самостійного поповнення знань з корекційної педагогіки, спеціальної психології, психофізіології, нейрофізіології. Методологія самого процесу підготовки майбутнього педагога має бути різноманітною, зокрема базуватись на основі застосування і традиційних інструментів навчання (лекцій, семінарів, практичних занять, дипломних та курсових проектів), і неформальних (тренінгів, педагогічних практик) [3, с. 246]. О. Гуренко значну увагу приділяє дослідженню традиційних методик підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзії. Науковцем визначено, що саме викладання спеціального курсу, який буде містити роз'яснення щодо особливостей роботи в умовах інклюзивної освіти, включаючи знання про інклюзивне навчання, функції й зміст роботи кожного члена команди супроводу, є головним змістовним компонентом методики підготовки майбутніх фахівців та основою для формування базовою інклюзивної компетентності [4, с. 10].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У роботах вище зазначених дослідників питання підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзивної освіти детально опрацьоване. Проте значні дискусії залишаються навколо аспектів, що стосуються практики організації навчального курсу, вибору методів забезпечення освітніх процесів та методик підготовки майбутніх педагогів в умовах актуалізації освітніх реформ. Практика розвитку інклюзивної освіти свідчить про необхідність збереження

поступовості та еволюційності у процесах, проте реформування освіти в державі відбувається швидшими темпами, ніж розвиток інклюзії. Враховуючи динамічні зміни у формах навчання, зокрема поширення методів дистанційної та змішаної освіти, доцільним є проведення аналізу впливу сьогоденних тенденцій на методики підготовки майбутніх педагогів.

Мета – проведення оригінального дослідження актуальних методик підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзивної освіти із особами, які потребують допомоги в процесах розвитку та інтеграції у соціальне життя. Для досягнення поставленої мети було сформовано та вирішено такі **завдання**, як:

- дослідити сутність інклюзивної системи освіти, роль педагога в процесах створення інклюзії;
- проаналізувати теорію та методологію підготовки майбутніх педагогів до роботи в умовах інклюзії із особами, що мають особливі потреби;
- визначити актуальні методики навчання майбутніх педагогів та зміни у практичній організації підготовки фахівців в умовах модифікації освітнього середовища, зокрема становлення змішаних технологій навчання.

Виклад основного матеріалу. Національна система освіти являє собою мультикомпонентну структуру, яка включає сукупність освітніх концепцій, прийомів організації навчання, механізмів і інструментів обміну інформацією, каналів чи платформ для комунікації учасників системи, а також методик як елемента, який власне впливає на структуру навчального процесу та визначає інструменти, які доцільно застосувати відповідно до певних цілей. Підготовка майбутніх педагогів вимагає застосування лише ефективних та перевірних досвідом методик. Така важливість зумовлена роллю педагога, якого можна визначити не лише як викладача, а і як координатора відносин, які виникають в межах освітнього простору.

Сьогодні система освіти активно трансформується, що зумовлено змінною цінностей у суспільстві. Так, фактором успішного розвитку держави є наявність унікального потенціалу, носіями якого переважно є громадяни. Проте, суспільство, яке допускає прояви дискримінації або нетерпимості не може стати рушійною силою. А тому, сьогодні значна частка прогресивних держав визнає важливість налагодження перманентної взаємодії із громадянами, врахування їх поглядів і інтересів, залучення у процеси прийняття стратегічно важливих рішень. На основі цього факту розвивається ідея побудови інклюзії та створення системи інклюзивної освіти.

Система інклюзивної освіти передбачає усунення меж та включення осіб із особливими потребами чи певними обмеженнями до освітніх процесів

незалежно від стану здоров'я, наявності фізичних, психолого-емоційних чи інтелектуальних порушень. Метою створення інклюзії є залучення кожного громадянина (без виключень чи дискримінації за різними ознаками) до процесів соціальної адаптації, а також розвитку власного унікального потенціалу, виховання особистісних рис та становлення як самостійного учасника суспільства. Відповідно, систему інклюзивної освіти варто детермінувати як багатогранну концепцію, що має цілий комплекс завдань, виконання яких є рівно важливим як для суспільства, так і держави загалом, а саме:

- збереження рівноцінності всіх учнів в процесах отримання освіти, а також педагогічних працівників в процесах роботи із здобувачами знань;
- акцентування уваги суспільства на тому, що відмінності між особами – це лише фактор, що сприяє вдосконаленню педагогічного процесу, а не перешкоджає його реалізації;
- підвищення ступеня залученості учнів у процеси навчання і розвитку, а також поширення практики прийняття участі кожним із них у позашкільних заходах розважально-виховного характеру як методу зниження рівня ізолюваності частини осіб із особливими потребами;
- підвищення уваги до важливості дотримання прав осіб на отримання освіти в загальноосвітніх навчальних закладах незалежно від особливостей розвитку чи наявності проблем фізичного чи психолого-емоційного характеру у таких осіб;
- визнання того, що інклюзія в освіті – це один із перших кроків побудови інклюзії в суспільстві.

Ефективність освіти в умовах інклюзії залежить саме від педагога; він координує діяльність учасників навчального процесу, розробляє стратегію роботи із групою, яка сформована із осіб, які мають додаткові потреби та осіб, які не вимагають формування особливих умов для навчання. Відповідно, складність процесу організації пов'язана із двома факторами, що стосуються критеріїв професіоналізму та ступеня зрілості особи як викладача і вихователя, а також готовності, вмотивованості до роботи в умовах інклюзії, а саме:

- із високим рівнем вимог до професіоналізму і компетентності фахівця. Ці риси відображаються через фізичну здатність педагога до роботи із особами, які можуть мати проблеми розвитку, зокрема розумового, фізичного чи психолого-емоційного характеру;

- із емоційною готовністю і внутрішньою вмотивованістю педагога до роботи в умовах інклюзивної освіти, що виражається у:

- 1) оволодінні спеціальними знаннями і навичками щодо організації роботи осіб із вадами розвитку, надання їм допомоги у сприйнятті навчального матеріалу, його опрацюванні та засвоєнні (а це вимагає підбір методик відповідно до можливостей кожного із учасників навчальної групи);

2) відсутності бар'єрів у ставленні до осіб з особливими освітніми потребами і поведінкою в межах професійної діяльності педагога.

Ці фактори зумовлюють важливість самого процесу підготовки майбутнього фахівця, адже розвиток особистісних і професійних рис має бути забезпечений як практичною складовою, так і теоретико-методологічним базисом.

Враховуючи специфіку роботи в умовах інклюзивних закладів освіти важливим фактором є модернізація педагогічного процесу. В основі підготовки фахівців має бути закладена ідея цінності кожної особи як повноправного учасника соціальних відносин; відповідно, фактична організація навчального процесу розпочинається із опори навчального курсу на основу інклюзивної педагогіки як науки. Окрім того, традиційна методика підготовки майбутніх педагогів ґрунтується на основах поєднання теоретичного складника навчання та практичного.

Умовно, процес підготовки майбутнього педагога до роботи в інклюзивному закладі освіти можна представити у вигляді системи із трьох блоків, кожен із яких в результаті його опрацювання формує певну групу компетентностей майбутнього фахівця (рис. 1).

Рис. 1. Система формування професійних компетентностей майбутніх педагогів в контексті їх підготовки до роботи в умовах становлення інклюзивної освіти

Джерело: побудовано авторами за даними [5, с. 233].

Організація теоретичного етапу навчання передбачає роботу студентів у напрямку опрацювання навчальних матеріалів. Оскільки професійна діяльність майбутніх фахівців (зокрема підготовка вихователів закладів дошкільної освіти до роботи в умовах інклюзії) пов'язана із роботою із особами, які можуть мати певні вади розвитку, студент має розпочати роботу із ознайомлення із цінностями таких осіб, а також оволодіти основами гуманітарних та соціально-економічних, природничо-наукових (фундаментальних), загально професійних та професійно-орієнтованих дисциплін, а також дисциплін психолого-педагогічного циклу. Застосовуючи методіку опрацювання теорії організації педагогічного процесу в умовах інклюзії студент формує потужну базу для розвитку професійної компетентності, а також забезпечує процеси особистісного становлення як майбутнього фахівця.

Враховуючи специфіку підготовки вихователів закладів дошкільної освіти до роботи в умовах інклюзивної освіти важливим є оволодіння як основами виховання дітей, так і основами психологічної чи фізичної корекції. З метою підвищення ефективності навчання майбутніх вихователів заклади вищої освіти поширюють практику викладання таких дисциплін, як «Дидактика інклюзивного навчання» та «Основи інклюзивної педагогіки». Проте, вивчення теорії функціонування системи інклюзивної освіти є лише частиною навчального процесу. Основу теоретичного етапу підготовки майбутніх вихователів для роботи в умовах інклюзії мають складати такі дисципліни, як «Основи медичних знань», «Анатомія і фізіологія», «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Основи психодіагностики», «Педагогіка», «Основи педагогічної майстерності», «Основи дефектології», «Основи корекційної педагогіки», «Основи соціально-педагогічної діяльності», викладання яких має бути приділено більше уваги, фрагментарність їх вивчення є недопустимою в умовах становлення інклюзивної освіти.

Вивчення теорії змінює світогляд студента, як майбутнього вихователя, а також погляди на інклюзію як на явище, яке підкреслює важливість сприйняття людської різноманітності. Проте, практиці має бути відведено більше уваги, оскільки саме етап опрацювання отриманих знань формує професійний погляд майбутнього вихователя. В умовах трансформації освіти усю сукупність методик можна розподілити на ті, які є більш традиційними (зокрема, практичні заняття, семінари, обговорення, виконання курсових проєктів тощо) та ті, які є інноваційними і враховують процеси діджиталізації та інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у структуру освітнього процесу. Відповідно, лише прогресивні сучасні методики забезпечують зв'язок отриманих академічних знань з контекстом майбутньої професійної діяльності в інклюзивному середовищі. На наш погляд, особливе значення на етапі

розвитку діяльнісної компетенції майбутнього вихователя мають особистісно-орієнтовані, інтерактивні (неформальні) та контекстні методики навчання.

Особистісно-орієнтована методика підготовки педагога спрямована на ознайомлення студента із його прихованими індивідуальними пізнавальними здібностями. Процеси самопізнання можна детермінувати як етап самоаналізу, який дозволяє особистості сформувати в собі культуру та принципи життєдіяльності, вивчити власний унікальний потенціал та дослідити готовність до роботи в умовах інклюзії. Основою особистісно-орієнтованої методики підготовки майбутнього вихователя є створення умов для самовиявлення, тобто введення елементів монолога, діалога, полілога в межах академічних занять, застосування методів опори думки не лише на теоретичні знання, а і на особистісний творчий потенціал та індивідуальні можливості чи здібності. Методика дозволяє розвинути навички критичного мислення та підготувати студентів як майбутніх вихователів до прийняття нестандартних рішень, сформованих на основі власних суб'єктивних переконань, що особливо важливо для майбутньої роботи в умовах інклюзії, де учасники навчального процесу вимагають саме унікальної траєкторії навчання, виховання і розвитку. В умовах особистісно-орієнтованої методики навчання такі студенти занурюються у середовище, яке максимально сприяє формуванню почуттів толерантності, емпатійності, самоцінності; зокрема ці якості можливо розвинути лише завдяки такому методичному прийому, як обмін думок [5, с. 236]. Таким чином, особистісно-орієнтована методика підготовки максимально спрямована на самоідентифікацію особистості як майбутнього педагога, який в умовах інклюзивної освіти має стати ініціативним, творчим фахівцем, вихователем, який володіє основами самоконтролю та самоорганізації та чітко розуміє важливість кожної особи, незалежно від існування чи відсутності особливих потреб для життєдіяльності.

Наступною методикою підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до роботи в умовах інклюзії є контекстна. Її сутність полягає в організації ініціативної діяльності студентів з переходом від навчального процесу до професійної діяльності. Науковцем О. Ткаченко було детерміновано три навчальні моделі, які використовуються у контекстному навчанні та через які реалізуються базові форми діяльності студентів:

1. Семіотична навчальна модель. Вона передбачає реалізацію навчальної діяльності у академічній формі, в якій провідна роль належить академічній лекції, а характер навчальної діяльності студента переважно репродуктивний. Результатами такої моделі організації навчання є відтворення отриманої інформації, зокрема демонстрація успішності засвоєння знань шляхом вирішення типових завдань – алгоритмів.

2. Імітаційна навчальна модель. Методика ситуативного навчання студентів, яка вимагає самостійного моделювання тактики організації професійної діяльності, зокрема аналізу, фактичного прийняття рішень на основі вже здобутої в ході навчання теоретичної інформації. Основною метою моделі є формування навичок практичного розв'язання імітованих професійних ситуацій.

3. Соціальна навчальна модель. Методика побудови проблемної ситуації або фрагменту професійної діяльності, яка аналізується та вирішується у формах сумісної діяльності студентів (зокрема у вигляді міжособистісної взаємодії і діалогічного спілкування суб'єктів у навчальній діяльності) [6, с. 159-160].

Перевагою окресленої методики є активізація процесів розвитку не тільки абстрактно-логічного, а й практичного мислення майбутнього вихователя. Така діяльність сприяє [7, с. 185]:

- розвиткові здатності до вирішення конкретних проблем, які беззаперечно мають місце в умовах інклюзивної освіти, та креативного потенціалу особистості;

- активізації мотивації спочатку до навчальної, а надалі і до професійної діяльності;

- стимулюванні процесів самоаналізу, самооцінки та саморозвитку, критичного мислення та прийняття нетипових рішень в умовах виникнення типових проблемних ситуацій.

В умовах динамічних трансформацій якісно нові вимоги ставляться до підготовки майбутніх педагогів. Методики підготовки фахівців мають бути спрямовані на максимальну інтеграцію студентів у навчання, процеси обміну власними судженнями та поглиблення знань. В контексті становлення змішаних форм навчання пріоритетного значення набувають саме інтерактивні методики. Їх сутність полягає у збереженні дискусійного характеру навчання, коли дискусія являє собою цілеспрямований і підпорядкований обмін ідеями, судженнями, думками у групі заради пошуку ефективного рішення. Окрім навичок групового вирішення проблеми, майбутній педагог набуває знань щодо основ і ефективних методів інтеграції осіб із особливими потребами у процеси навчання, що особливо важливо у практичній організації майбутньої професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти.

Методика інтерактивного навчання є найбільш пристосовуваною до умов карантину та обмежень соціальної взаємодії. Зокрема, поняття інтерактивності підготовки майбутніх педагогів можливо детермінувати у двох вимірах:

- інтерактивність у традиційних формах навчання – спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання в межах закладу освіти (класу, аудиторії

тощо), за яких кожен учасник навчального процесу відчує свою значимість, успішність та інтелектуальну спроможність як майбутнього педагога;

– інтерактивність у дистанційних і змішаних формах навчання – спеціально організована педагогічна взаємодія між тими, хто навчається, та навчальними ресурсами або між тими, хто навчається, поміж собою за допомогою прогресивних цифрових, комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій [8, с. 188].

Узагальнюючи сутність інтерактивної методики підготовки майбутнього педагога до роботи в умовах інклюзії важко переоцінити її значення, оскільки такий підхід організації навчання сприяє формуванню навичок та вмінь як предметних, загально-навчальних, так і особистісних, зокрема виробленню життєвих цінностей, формуванню готовності студента до роботи у атмосфері співробітництва і перманентної взаємодії із особами, що мають особливі освітні потреби, а також розвитку комунікативних якостей.

Висновки. В ході проведеного у науковій роботі дослідження було детерміновано існування прогресивних тенденцій у структурі сьогоденної системи освіти. Одною із таких тенденцій є прагнення держави до включення у процеси соціалізації і розвитку тих осіб, які були виключені із соціального життя системою формальної освіти. Важливим фактором успіху на шляху створення інклюзії є дотримання принципів еволюційності і поступовості процесів трансформації системи освіти. Одним із перших етапів підготовки системи є забезпечення її роботи висококваліфікованими педагогами та вихователями.

Методики підготовки майбутніх фахівців побудовані на основі дотримання балансу між вивченням теоретичних знань та набуттям практичних навичок діяльності в умовах інклюзивної освіти. В науковій роботі було детерміновано сутність і значення трьох ефективних методик навчання, а саме особистісно-орієнтованої, контекстної та інтерактивної. Перспективність практики їх застосування пов'язана із високим ступенем їх адаптивності до умов становлення змішаного навчання, а ефективність їх використання в контексті підготовки майбутніх педагогів та вихователів до роботи в інклюзивному середовищі зумовлена розвитком таких особистісних та професійних рис, як критичне мислення, неформальність вирішення типових проблемних ситуацій, логічність та послідовність реалізації професійної діяльності, творчість у процесах розвитку і виховання осіб, які мають особливі потреби.

Вважаємо за доцільне проводити подальші дослідження проблематики в контексті вдосконалення практики забезпечення системи інклюзивної освіти та розвитку у державі умов, сприятливих для включення усіх громадян у соціальні процеси, зокрема процеси отримання освітніх послуг.

Література:

1. Dmitrenko N., Voloshyna O., Budas Iu., Klybanivska T. Formation of ethical culture of intending educators in the educational process of higher education institution. *Society. Integration. Education: Proceedings of the International Scientific Conference*. Rezekne: Rezekne Academy of Technologies, 2021. pp. 95–104.
2. Вікторенко І., Євтухова Т. Готовність майбутнього вчителя до соціалізації молодшого школяра в галузі «Суспільствознавство» (теоретичний аспект). *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2016. Вип. 4. С. 186–198.
3. Hnoievskia O., Babii I., Kalynovska I., Cherednyk A., Nikitenko A., & Minenok A. Formation of Correctional Competence of Teachers on the Basis of Neuropedagogy. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2021. Vol. 12(3). pp. 236–254. DOI: <https://doi.org/10.18662/brain/12.3/229>
4. Гуренко О. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи в інклюзивній школі. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2020. №1. С. 5–13.
5. Шевців З. М. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу: монографія. Київ: «Центр учбової літератури», 2017. 384 с.
6. Ткаченко О. А. Контекстне навчання у форматі «справожиттєвого» підходу як альтернатива традиційної системи професійної освіти. *Горизонти образования*. 2010. №2 (30). С. 158–163.
7. Максименко Н. Б., Салига Н. М. Моделювання педагогічних ситуацій у процесі професійної підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Вип. 79 (1). С. 183–186.
8. Морозова М. В. Поняття «інтерактивність» крізь призму педагогічної освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2021. №6 (344). С. 182–192. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-6\(344\)-2-182-192](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-6(344)-2-182-192)

References:

1. Dmitrenko, N., Voloshyna, O., Budas, Iu., Klybanivska, T. (2021). Formation of ethical culture of intending educators in the educational process of higher education institution. *Proceedings from 3. Society. Integration. Education '21: The International Scientific Conference* (pp. 95–104). Rezekne: Rezekne Academy of Technologies [in English].
2. Viktorenko, I., Jevtuhova, T. (2016). Gotovnist' majbutn'ogo vchytelja do socializacii' molodshogo shkoljara v galuzi "Suspil'stvoznavstvo" (teoretychnyj aspekt) [Readiness of future teachers to socialize junior high school students in the field of "Social Sciences" (theoretical aspect)]. *Profesionalizm pedagoga: teoretychni j metodychni aspekty – Teacher professionalism: theoretical and methodological aspects*, 4, 186–198 [in Ukrainian].
3. Hnoievskia, O., Babii, I., Kalynovska, I., Cherednyk, A., Nikitenko, A., & Minenok, A. (2021). Formation of Correctional Competence of Teachers on the Basis of Neuropedagogy. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 12(3), 236–254. DOI: <https://doi.org/10.18662/brain/12.3/229> [in English].
4. Gurenko, O. (2020). Profesijna pidgotovka majbutnih social'nyh pedagogiv do roboty v inkljuzyvnij shkoli [Professional training of future social educators to work in an inclusive school]. *Naukovi zapysky Berdjans'kogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu – Scientific notes of Berdyansk State Pedagogical University*, 1, 5–13 [in Ukrainian].

5. Shevciv, Z. M. (2017). Profesijna pidgotovka majbutnih uchyteliv pochatkovoï shkoly do roboty v inkluzyvnomu seredovyshhi zagal'noosvitn'ogo navchal'nogo zakladu [Professional training of future primary school teachers to work in an inclusive environment of secondary school]. Kyï'v: "Centr uchbovoi' literatury" [in Ukrainian].

6. Tkachenko, O. A. (2010). Kontekstne navchannja u formati "spravozhyttjevogo" pidhodu jak al'ternatyva tradycijnoi' systemy profesijnoi' osvity [Contextual learning in the format of "life" approach as an alternative to the traditional system of vocational education]. *Goryzonty obrazovanyja – Horizons of education*, 2 (30), 158–163 [in Ukrainian].

7. Maksymenko, N. B., Salyga, N. M. (2021). Modeljuvannja pedagogichnyh sytuacij u procesi profesijnoi' pidgotovky majbutnih vykladachiv zakladiv vyshhoï osvity [Modeling of pedagogical situations in the process of professional training of future teachers of higher education]. *Naukovyj chasopys NPU imeni M. P. Dragomanova – Scientific journal of M. P. Dragomanov NPU*, 79 (1), 183–186 [in Ukrainian].

8. Morozova, M. V. (2021). Ponjattja «interaktyvnist'» kriz' pryzmu pedagogichnoi' osvity [The concept of "interactivity" through the prism of pedagogical education]. *Visnyk Lugans'kogo nacional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogichni nauky – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Luhansk. Pedagogical sciences*, 6 (344), 182–192. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-6\(344\)-2-182-192](https://doi.org/10.12958/2227-2844-2021-6(344)-2-182-192) [in Ukrainian].